

Zuidwesterheem

jaargang 30
nummer 95

Informatiebulletin van de
AWN - vrijwilligers in de archeologie -
afdeling Zeeland
september 2018

INHOUD:

Verslag excursie Dordrecht	03
Excursie langs de Goese Vesten	05
Nieuwtjes juni - augustus	06
Non-destructief onderzoek op een akker bij Colijnsplaat	11
Inleverspecificaties Zuidwesterheem	14
Colofon	16

Foto's omslag en hieronder: Niek Beeke (Museum Het Hof van Nederland)

Verslag excursie **Dordrecht**

Huis te Merwede was ons eerste reisdoel op 12 mei. Met z'n twaalfen reden we er in auto's naar toe. Deze kasteelruïne ligt pal naast de Merwedeburg, maar is vanaf de Randweg Dordrecht niet of nauwelijks te zien. Omgeven door groen en industrie wordt de ruïne bijna volledig aan het zicht onttrokken, maar het is beslist een perfecte plek voor een tussenstop met koffie of een picknick. Cor Westra van de AWN-afdeling Lek- en

Merwestreek stond ons al op te wachten om ons meer te vertellen over de geschiedenis van het kasteel. Het eerste huis werd vermoedelijk rond 1300 gesticht en door de Heren van der Merwede steeds verder uitgebouwd. Verwoest in de 15^e eeuw, al dan niet mede door toedoen van Jacoba van Beieren, en nooit meer opgebouwd. De Dordtenaren haalden er jarenlang hout en bakstenen weg tot alleen de westmuur van de noordwesttoren nog overbleef. De muur heeft een opvallend ruitpatroon van verglaasde stenen. De Heren van der Merwede wilden duidelijk laten zien dat ze allure en smaak hadden. Het kasteel spreekt nog steeds tot de verbeelding en er

worden dan ook met regelmaat onderzocht naar verricht. Zo is pas met boringen nog een slotgracht aangetoond. Maar gelukkig blijven er zoals altijd nog veel raadsels over.

Verder naar de binnenstad van Dordrecht. We parkeren aan de rand en maken een mooie wandeling door deze oudste stad van Holland met vele monumenten. In het bijzonder wordt stilgestaan bij de typische Dordtse gevels. We bezoeken museum Het Hof van Nederland. Hier werd in 1572 in de Statenzaal de basis gelegd voor een onafhankelijk land met vrijheid van meningsuiting en geloof. Het

museum laat het je ervaren alsof je zelf bij deze vergadering hebt gezeten. Erg indrukwekkend gedaan.

Tevreden werd vastgesteld dat ook de archeologische vondsten en historische voorwerpen mooi en overzichtelijk tentoont zijn gesteld.

In de AWN-werkruimte aan de Groenmarkt wachtte ons een warme ontvangst door Irmel Dolman met een uitgebreide lunch die we ons goed lieten smaken. Intussen konden we ook hun vitrines met vondsten aanschouwen.

In zo'n waterrijke stad, te midden van drie rivieren, moesten we natuurlijk ook met een bootje het water op.

Varend door de smalle watergangen en onder bruggen door, kregen we een goede indruk van de vele havens, de handel die er gedreven werd en de rijke handelshuizen. Irmel vulde het verhaal van de gids aan met leuke anekdotes over Dordrecht en tips voor een vervolgbezoek, zoals het Huis van Gijn en het Dordts Patriciërshuis met o.a. de tentoonstelling 'Glas door de eeuwen heen'.

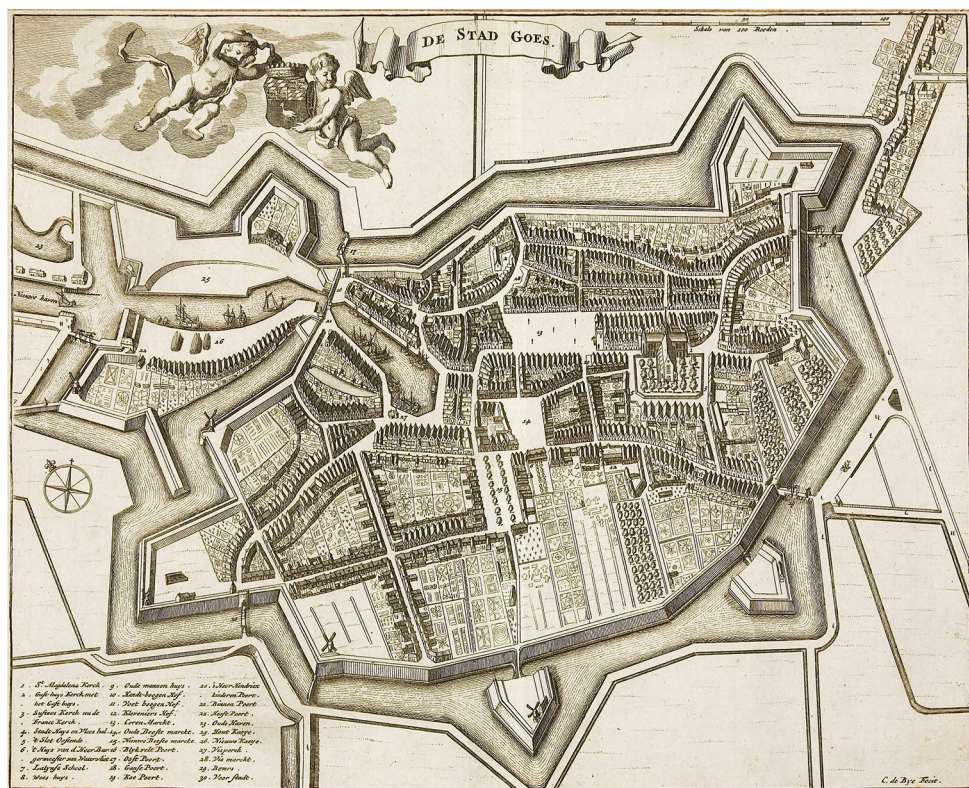
De zonnige en boeiende excursie werd afgesloten in de AWN-ruimte met schnapps van Irmel en om af te koelen nog een ijsje op het tuinterras van La Venezia aan de Groenmarkt. Onder de indruk van Dordrecht en de gastvrijheid van onze collega-afdeling reden we voldaan weer richting Zeeland.

Miranda van Hoorn-de Lange.

Excursie langs de Goese Vesten

Op zaterdag 26 mei verzamelden om 13.30 uur zo'n 35 personen zich in het café Barends aan de Oostsingel te Goes. Daar werden we direct voorzien van koffie of iets anders, met wat lek-

kers erbij. Het doel van deze middag was, om na een inleiding van de archivaris van Goes, dhr. Frank de Klerk, een wandeling te maken over de (oorspronkelijke resten van de) stadswallen van Goes. De organisatie lag bij de Heemkundige Kring De Bevelanden, samen met de AWN-Zeeland. Van de deelnemers waren er minimaal vijf AWN'ers, waarvan de

Kaart (1696) van de vestingwerken van Goes; slechts enkele delen zijn bewaard gebleven. Herkomst mogelijk gemeente-archief Goes.

meesten ook lid zijn van deze Heemkundige Kring. Aanleiding van deze sessie is het binnenkort te verschijnen boek van Frank de Klerk over de geschiedenis van de stadswallen van Goes en wat daarvan nog zichtbaar is. Het werd door de toelichting onderweg van Frank en de kennis van sommige deelnemers een zeer boeiende wandeling.

Onderlinge discussies en eigen verhalen over enkele locaties die we te zien kregen, zorgden voor een extra aanvulling richting Frank.

Terug in café Barends werd Frank door Dicky namens de beide organisaties in het zonnetje gezet en bedankt met enkele cadeautjes en wat 'AWN-leesvoer'.

De middag werd gezellig afgesloten met nog wat gebabbel en een drankje.

Ruud van der Goes.

Nieuwtjes juni - augustus 2018

Vragen van archeologische bedrijven aan de AWN-Zeeland teneinde aanvullende archeologische en historische informatie te verkrijgen. Het betreft plangebieden waarvan in Archis 3 weinig of niets bekend is.

- ARTeFACT!, Zaamslag:

Buttinge, project Middelburgseweg. Aan de oostzijde zal o.a. een nieuwe riolering worden aangelegd.

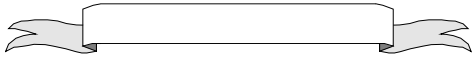
Goes, project Gasthuis aan de Oostwal. Nieuwbouw en vervanging van een deel van het huidige verzorgings-tehuis.

Groede, project Kustlaboratorium Waterdunen. Gebruikmaking van een stukje grond voor zilte teelt.

Grijpskerke, project Jacob Catsstraat / Reigershoutstraat. Vervanging van bestaande bebouwing.

Kamperland, Ruiterslaanweg/ Noordstraat. Archeologisch bureau-onderzoek voor dat plangebied.

Rilland, tuin van het voormalige klooster, Hoofdweg 60. Realisering enkele nieuwe bijgebouwen.

Kijkt u ook eens op:
www.awnzeeland.nl

Laagland Archeologie VOF, Eindhoven:

bureauonderzoek t.a.v. Coentjesweg 10 te Oud-Vossemeer.

KSP Archeologie, Duiven:

bureauonderzoek voor de Platepolder in Heinkenszand.

WERKZAAMHEDEN VOOR HET ZEEUWS ARCHEOLOGISCH DEPOT (ZAD)

Ook afgelopen periode zijn AWN-vrijwilligers weer aan het werk geweest in de AWN-ruimte bij de SCEZ.

De schenking van Van der Tuin is nog eens nader bekeken tezamen met zijn zoon Tonnis. De metaalvondsten uit die collectie zijn bekeken door Jurgen van der Klooster van de PAN. Voor zover mogelijk worden deze metaalvondsten opgenomen in het registratiesysteem van de PAN.

Via het museum De Vier Ambachten is door dhr. Cappendijk uit Hulst aan de SCEZ een collectie aardewerkvondsten geschonken. De vondsten komen voornamelijk uit de binnenstad, waar in de jaren 60-70 van de vorige eeuw grootschalig de oude bebouwing werd vernieuwd. Archeologisch onderzoek werd toen nog niet gedaan. Enkele enthousiastelingen zagen het belang van de vondsten in en zochten ook de storthopen af. Het museum in Hulst heeft er destijds een

tentoonstelling aan gewijd.

Ook deze vondsten zijn door enkele vrijwilligers gedetermineerd en beschreven voor opname in het provinciaal depot.

REGIO-OVERLEG

De AWN-afdelingen uit de regio's Zuidwest en Zuid-Holland kwamen op 15 mei in Dordrecht bijeen. Na alle jaarverslagen gehoord te hebben werden diverse plannen op tafel gelegd. Alle afdelingen draaien met weinig menskracht, goed om te horen dat niet alleen Zeeland kampt met te weinig bestuursleden. Teus Koorevaar adviseerde om ook buiten de eigen kring versterking te zoeken.

In Zuid-Holland is begin 2018 op drie plaatsen een project gestart onder leiding van Sjoerd Kluiving. Dit breed opgezette project "Zuid-Hollandse Archeologie en Aardkunde voor het Publiek", wordt kortweg ZHAAP genoemd. Daarin hebben erfgoed, cultuur- en natuurliefhebbers elkaar gevonden door de meest bijzondere plekken in de eigen omgeving aan te wijzen. Er werd een top-10 van historische en archeologische sites en natuurgebiedjes gekozen. Daar langs werd een wandel- en fietsroute uitgezet met veel informatie en publiciteit in de lokale media.

Een voorbeeld ter navolging voor Zeeland! Maar wie gaat de kar trekken?

Zie ook het artikel over ZHAAP op pagina 7 van het AWN-blad Archeologie in Nederland van juli 2018.

EXCURSIE

Op 26 mei werd in samenwerking met de HKDB een wandeling langs de Goese Vesten onder leiding van Frank de Klerk georganiseerd. (Zie hierover het verslag van Ruud van der Goes).

ZIERIKZEE

Afgelopen maanden is weer hard gewerkt aan de collectie van het Stadhuismuseum in Zierikzee. De potloodtekeningen van Leida zijn met het computerprogramma Inkscape, onder leiding van Karel-Jan Kerckhaert bewerkt tot digitale tekeningen. Het wachten is nog op goedkeuring van de vele nieuwe typen en opname in het digitale Deventer Systeem.

SAMENWERKINGSVERBAND VRIJWILLIGERSORGANISATIES

Voor het nieuwe provinciaal subsidiebeleid is de afgelopen tijd veel vergaderd, gesproken en geschreven over de samenwerking van kleine organisaties binnen de Erfgoedsector in Zeeland. De SCEZ heeft daarin een grote ondersteunende rol gespeeld. Er is door het platform een advies gestuurd naar de provincie over de krachtenbundeling van de betrokken partijen.

De samenwerking van het platform met de SCEZ kreeg gestalte in het aanhaken bij de twee sectoren van de SCEZ namelijk: Erfgoed en Ruimte en Erfgoed en Publiek. De AWN zal in beide sectoren naar vermogen participeren.

Het afgelopen jaar zijn er een aantal bijeenkomsten en symposia georganiseerd om elkaar beter te leren kennen, onder andere in Vlissingen, Middelburg, Goes en Zierikzee. Voor de komende tijd worden alweer plannen gemaakt om gezamenlijk het Zeeuwse Erfgoed te promoten, ieder vanuit zijn eigen organisatie. De SCEZ zal zorgen voor de nodige ondersteuning, communicatie, advisering en deskundigheidsbevordering.

ZOUTZIEDEN IN TERRA MARIS

Zoals elk jaar was de AWN weer actief tijdens het middeleeuwse feest “Spelen en Spijzen” op het terrein achter kasteel Westhove. Op 17, 24 en 31 juli en op 7 en 14 augustus gaven AWN-leden het publiek uitleg over de middeleeuwse wijze van zoutwinning. Onder leiding van Leo den Heijer en Dicky de Koning liep alles op rolletjes. Dank aan Connie Dekker, Hanneke Stam, Martin Daams, Harry Koster, Dirk Gaspard, Ted Swilders en Ton, Marcel en Farah de Koning voor hun hulp bij dit evenement.

“Voor hete vuren”, zoutzieden op Terra Maris. Foto: Marcel de Koning.

ZOUTZIEDEN OP DE KRAAIENBERG

Ook op de Brabantse Wal is er belangstelling voor het middeleeuws zoutzieden.

Op zaterdag 30 juni mochten we een demonstratie geven op het terrein van het bezoekerscentrum De Kraaienberg, een eindje onder Bergen op Zoom.

De oude Schelde liep vroeger aan de voet van de Brabantse Wal, ook daar werd in de Middeleeuwen veel gemoernd. In de verdrongen stad Reimerswaal, nabij Tholen, waren vóór 1530 vele zoutketen. Alle reden dus voor een kennismaking. Helaas mochten er vanwege de grote droogte geen vuren gestookt worden. Gelukkig was er voldoende belangstelling en konden we ons “verhaal” over de zoutnering, zo belangrijk in Zeeland in de Middeleeuwen, toch kwijt aan het publiek.

TENTOONSTELLING “VECHTEN TEGEN DE BIERKAAI”

Op vrijdagavond 13 juli werd in het museum “De Vier Ambachten” in Hulst een nieuwe tentoonstelling geopend met de toepasselijke naam “Vechten tegen de Bierkaai”. Hulst werd tijdens vele oorlogen belegerd en veroverd; materiële resten van die strijd zijn opgegraven in de haven. In de vitrines zijn metaalvondsten van internationale betekenis te zien. Volgens specialisten zijn er echte topvondsten bij!

Bij de voorbereiding en het uitzoeken van de bruiklenen aan het museum waren enkele AWN’ers en leden van de WAH nauw betrokken.

Een kijkje in de vitrine van de tentoonstelling “Vechten tegen de Bierkaai” in Hulst. Foto’s boven en onder: Freddy van Puymbrouck.

RIDDERORDE

Op de openingsavond werd Edie Bogaert verrast door de wethouder van Hulst, Diana van Damme-Fassaert met een koninklijke onderscheiding. Hij mag zich nu Ridder in de Orde van Oranje Nassau noemen! Wat een belevenis en mooi geheim gehouden!

Edie Bogaert bedankt iedereen voor zijn ridderorde.

MONITORING EN ONDERZOEK OP OUD-RILLAND

Zaterdag 14 juli bezochten leden van de AVKP, een werkgroep van de AWN uit de regio Eindhoven, de slikken van Oud-Rilland. Onder leiding van Leo den Heijer en Rudi Dercks kreeg men een goede indruk van het verdrongen land in de Westerschelde. Omdat er daar nog meer strekdammen worden aangelegd is de SCEZ een archeologisch onderzoek begonnen naar de resten van oude bewoning. Samen met Leo den Heijer en andere AWN'ers worden opmetingen in dit gebied gedaan. Daarvoor was toestemming nodig van de Provincie Zeeland en het Staatsbosbeheer.

Op vrijdag 17 augustus was er een veldverkenning en werden er weerstandsmetingen gedaan op een akker nabij Colijnsplaat. De resultaten worden later bekend.

De AWN mocht zichzelf promoten op zaterdag 18 augustus op de Oostkapelse dag.

We lieten zien wat de AWN zoal in Zeeland kan en mag doen. Voor de jeugd was er schatgraven en een tijdbalk met archeologische vondsten.

Dicky de Koning.

Non-destructief onderzoek op een akker bij Colijnsplaat

In 2012 werd bij de SCEZ een vondst gemeld. Met een metaaldetector waren op een akker bij Colijnsplaat 14 middeleeuwse zilveren munten in een zone van circa 10 m2 aangetroffen. Het grootste deel van de munten dateerde uit de periode 1475-1525. In 1955 zijn hier ook al minimaal 34 zilveren munten aangetroffen. In een artikel over deze vondst in het Historisch Jaarboek voor Zuid- en Noord-Beveland (1977) wordt zelfs gesproken over een kruikje met daarin zeker 200 tot 300 munten. Deze waren qua periode en afkomst vergelijkbaar met de recent gevonden munten. Het lijkt aannemelijk te veronderstellen dat deze munten bij éénzelfde complex horen.

Proefsleuven

Dit heeft ertoe geleid dat de SCEZ in opdracht van de gemeente Noord-Beveland in 2013 een waarderend archeologisch veldonderzoek heeft uitgevoerd. Tijdens het onderzoek zijn 3 proefsleuven gegraven. Onder de bouwvoor bleek zich nog een intact middeleeuws landschap te bevinden. In de proefsleuven zijn behalve nog een twintigtal munten en munt-

fragmenten ook resten aangetroffen van stenen bebouwing omgeven door een 10-12 meter brede gracht. Op basis van het vondstmateriaal en het baksteenformaat worden de bewoningsresten gedateerd in de late middeleeuwen en specifiek op de overgang van de 15e naar de 16e eeuw. Er zijn ook vondsten gedaan uit het begin/midden van de 14e eeuw. De fundamenten en grachten zijn op basis van hun aard en ouderdom geïnterpreteerd als resten van een versterkt huis of kasteel. Maar ook een ander groot gebouw valt op dit moment nog niet

uit te sluiten.

De zeldzaamheid en informatiewaarde van deze vindplaats kunnen als zeer hoog worden aangemerkt. Slechts zelden worden hele complexen aangetroffen die gaaf en goed geconserveerd zijn. Hiermee kan een stukje geschiedenis van Noord-Beveland voor de verdrinking in 1530 worden blootgelegd, waar nog maar weinig over bekend is. In augustus 2018 is op de locatie non-destructief onderzoek verricht in de vorm van grondradaronderzoek, weerstandsme-

Enkele AWN-leden helpen met de weerstandsmetingen. Foto: Miranda van Hoorn-de Lange.

tingen en een veldverkenning.

Grondradaronderzoek

De gemeente Noord-Beveland heeft onlangs een aanbod gekregen van de Werkgroep Innovatieve Meettechnieken in de Archeologie (WIMA) van de Archeologische Vereniging Kempen- en Peelland in Eindhoven. Deze werkgroep experimenteert met een grondradar en wil achterhalen wat de mogelijkheden en beperkingen van dit instrument zijn. Daarvoor doen ze onderzoek op verschillende locaties in

Nederland op verschillende typen ondergrond. Door de SCEZ is de locatie bij Colijnsplaat voorgedragen en op 2 augustus jl. is het grondradaronderzoek uitgevoerd. Er is gebruik gemaakt van een grondradar die door twee personen moet worden voortgetrokken. De tarwe was er net af en de grond was erg droog. Het was een warme dag, maar het onderzoek was in ongeveer vier uur afgerond. Direct inzicht in de resultaten is niet mogelijk. Het bewerken van de gegevens kost enkele weken. Dat moet op dit moment nog worden afgewacht.

De veldverkenning wordt uitgevoerd door AWN-leden. Foto: Miranda van Hoorn-de Lange.

Weerstandsonderzoek en veldverkenning

Aansluitend heeft de SCEZ in opdracht van de gemeente Noord-Beveland een weerstandsmeting verricht. Door 8 vrijwilligers van de AWN is daarnaast een veldverkenning gedaan, waarbij onder andere aardewerk, bouw- en botmateriaal is verzameld. De weerstandsmetingen kosten aanzienlijk meer tijd dan grondradaronderzoek. Het is niet gelukt het onderzoek in één dag af te ronden. Er wordt binnenkort nog een dag ingepland voor het afronden van de metingen.

Tijdens de Nationale Archeologiedagen (12-14 oktober 2018) worden de eerste resultaten van de onderzoeken gepresenteerd. In het gemeentehuis van Noord-Beveland zal een expositie worden ingericht over deze bijzondere locatie.

Miranda van Hoorn-de Lange.

Kijkt u ook eens op:
www.awnzeeland.nl

Inleverspecificaties Zuidwesterheem

Graag vraag ik even uw aandacht voor het volgende.

Om misverstanden en teleurstellingen bij het aanleveren van kopij voor ons papieren informatiebulletin Zuidwesterheem te voorkomen, geef ik u graag de volgende aanwijzingen.

TEKSTEN

Teksten kunnen in elk format worden aangeleverd: *.txt, *.rtf, *.doc, *.docx enzovoort.

Natuurlijk probeer ik zoveel als mogelijk de door u gebruikte opmaak over te nemen. De mogelijkheden daartoe zijn echter niet onuitputtelijk.

Teksten met voetnoten en/of eindnoten kunnen helaas niet in behandeling genomen worden.

Dit komt omdat het softwareprogramma waarmee Zuidwesterheem wordt opgemaakt het fenomeen voetnoten en/of eindnoten niet kent.

De voetnoot- en eindnootverwijzingen in de tekst worden namelijk niet als zodanig herkend.

Tabellen, grafieken, diagrammen, illustraties, afbeeldingen, e.d. met daarin voorkomende teksten mogen geen originele breedte hebben die

groter is dan 13 cm. Indien tabellen worden gebruikt, dan bij voorkeur deze in Word aanmaken of converteren naar Word.

AFBEELDINGEN

Afbeeldingen, illustraties, foto's e.d. die bij een bepaalde tekst behoren, kunnen alleen maar verwerkt worden als zij separaat worden aangeboden. Dus NIET als zij voorkomen als ingesloten bestanden in Word, e.d.

Foto's uitsluitend als originele bestanden vanaf de geheugenkaart van de fotocamera, liefst RAW bestanden, anders TIFF of JPG. Minimale eis voor een liggende foto: 3033 x 2022 px en voor een staande foto: 1460 x 2190 px.

Foto's die gemaakt zijn met een smartphone en/of een tablet zijn voornamelijk geschikt voor weergave op een beeldscherm en dus niet voor drukwerk.

Scans met een gescande resolutie van minimaal 300 of liever 600 dpi en als TIFF of PNG bestand.

Ingeval scans in zwart/wit en/of grijs-tinten deze toch inscannen als kleurenafbeelding m.b.t. eventuele contrastcorrectie (via de kleurkanalen).

Zelfgemaakte afbeeldingen, illustraties e.d. het liefst aanleveren als gevectoriseerd bestand, dus niet als rasterafbeelding of bitmap (BMP).

Het nadeel van een rasterafbeelding of bitmap is namelijk dat bij het vergroten de afzonderlijke pixels zichtbaar zullen worden.

Gevectoriseerde tekenbestanden kunnen daarentegen verliesloos worden verschaald, bitmaps dus niet.

Let op: tekeningen, afbeeldingen en andere illustraties die worden opgeslagen in JPG, JPEG en GIF zijn net zo goed bitmaps!

Enkele softwareprogramma's waarmee vectorbestanden gemaakt kunnen worden, zijn: Adobe Photoshop, Adobe Illustrator, Adobe Fireworks en AutoCAD.

Niek Beeke

De (publieks)activiteiten van AWN afdeling Zeeland worden mede mogelijk gemaakt door een subsidie van de Provincie Zeeland.

Kopij voor de volgende Zuidwesterheem kunt u tot 19 november inleveren bij de leden van het bestuur. Bij voorbaat hartelijk dank voor uw bijdrage!

Ere-voorzitters van onze vereniging:
J. van Hinte † en J. van den Berg †

ADRESSEN BESTUUR AAWN-ZEELAND OLOFON

a. Voorzitter:
vacant

b. Penningmeester:
N. (Niek) Beeke
Rotterdamsekaai 65 a
4331 GN Middelburg
tel.: 0118-639040
niekbeek@xs4all.nl

c. Secretaris:
D. (Dicky) de Koning-Kastelijn
Populierestraat 47
4431 CL 's-Gravenpolder
tel.: 06-28615255
secretaris@zeelandnet.nl

d. Lid:
J.C. (Hans) de Vos
Siguitedijk 29
4434 NB Kwadendamme
tel.: 0113-649993
HansdeVos@zeelandnet.nl

Redactie: Leida Goldschmitz (eindredactie) en Niek Beeke.
Zuidwesterheem is de kwartaaluitgave van de AWN-afd. Zeeland, een blad voor en door leden van de afdeling en andere geïnteresseerden.
De auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van de artikelen. Het bestuur behoudt zich het recht voor om ingezonden artikelen te weigeren of in te korten, dit uiteraard in overleg met de auteur.